

перебувають в скрутному становищі. До складу такого кластера, безумовно, повинні входити сільськогосподарські підприємства, для вирішення проблеми сировини, яка сьогодні є найбільш актуальною в цій підгалузі, адже в останнє десятиріччя посівні площі льону-довгунця скоротилися в 7,5 рази. Саме тому занепали льонозаводи, яких на Поліссі нараховувалося близько 40 загальною потужністю 100-120 тис.т. волокна за рік. Деякі заводи вже зараз самостійно намагаються рухатися в напрямі створення кооперативних зв'язків.(5) Так, наприклад, Смільчинський льонозавод для вирішення сировинної проблеми співпрацює з сільськогосподарськими підприємствами надаючи їм мінеральні добрива, насіння льону, виконуючи посівні роботи, тощо. Крім того, в цьому регіоні розміщені два великих льонокомбінати у містах Рівне та Житомир, загальна потужність яких 100 млн. кв. м. тканин технічного та побутового призначення. Регіон має виробничі потужності, що здатні переробити всю вироблену в країні лляну сировину, а також має достатньо високий науково-технічний потенціал галузевої та вузівської науки. Значний ринок споживання продукції з льону обумовлений тим, що вона застосовується в текстильній, легкій, медичній, машинобудівній, будівельній галузях, а також торгівлі та сфері послуг. У попередні роки 80% виробленого в Україні волокна експортувалося в Росію, країни Балтії, Великобританію, Італію, Угорщину, сьогодні майже весь цей ринок втрачено.(6) Для відновлення втрачених позицій є можливість залучення нових технологій, розроблених вітчизняними вченими. Зокрема, існує національна промислова технологія переробки не тільки довгого, а й короткого волокна з одержанням катоніну на базі модернізації прядильного та ткацького обладнання. Широке використання лляного катоніну у виробництві дає можливість скоротити закупівлю бавовни та значно знизити стратегічну й фінансову залежність України від її імпорту.

Таким чином, в легкій промисловості України є перспективи виходу з кризового стану в інноваційній діяльності завдяки кластеризації. Для поживлення цього процесу необхідна допомога з боку місцевих державних органів. Незважаючи на ряд заходів з боку уряду щодо підтримки нових виробничих систем, більшість рішень залишається не виконаними. Зацікавленість держави новими виробничими формами обумовлюється тим, що вони вирішують проблеми зайнятості, залучення інвестицій, поживлення інноваційної діяльності і як результат наповнення державного бюджету. Особлива роль кластерів у розв'язанні проблем місцевого рівня, тому саме на регіональні органи влади покладається найбільша відповідальність в цій справі. Пріоритетом же в діяльності уряду повинно стати зняття бюрократичних перешкод на шляху створення нових кластерів. Перед державою ставиться завдання розробки спеціальних законодавчих актів, які б регулювали діяльність кластерів, зменшуючи невизначеність ситуації; активізації наукових досліджень в місцевих університетах, які мають значення для розвитку кластерів та створення інформаційних баз даних, які потрібні для нормального функціонування; надання державних гарантій при залученні до кластера іноземних інвестицій.

Джерела та література

1. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення.-К.: Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005.-539с.
2. Портер М. Конкуренція. М., Вільямс, 2000.-360с.
3. Основні економічні показники діяльності підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності за 2005 рік. Стат.бюлетень.- К.: Держкомстат України, 2006.-221с.
4. Основні економічні показники діяльності підприємств за 2001 рік. Стат.бюлетень.- К.: Держкомстат України, 2002.- 123с.
5. Д.Г.Круглий, В.Бреднікова, Л.Г.Зубкова Сучасні напрями використання лляного волокна //Легка промисловість, 2005.- №4.-С.60-61.
6. Т.Барашкіна Переробка льону в Україні: досвід, проблеми, перспективи //Легка промисловість, 2004.- №1.-С46-47.
7. Аналіз роботи легкої промисловості в 2005 р. // Легка промисловість, 2006.- №2.-С.5-6.
8. М.Афанасьєв, Л.Мясникова Мировая конкуренция и кластеризация экономики //Вопросы экономики, 2005.- №5.-С.75-86.
9. Г.І.Солуянов Нелегкі проблеми легкої промисловості // Легка промисловість, 2005.- №3.-С.24-25.
10. В.Чевганова, І.Брижань Кластери та їх економічне значення // Економіка України, 2002.- №11.-С.35-42.

Попова Л.М.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИН ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В епоху масового споживання багатьох країн світу питання стратегії диверсифікації були головною темою обговорення. Це пов'язано, з одного боку, з помітним зниженням темпів росту у порівнянні з попереднім етапом функціонування, а з іншого – прагненням підприємств вистояти в умовах нерівномірного економічного та політичного розвитку.

Теоретичні засади стратегічного управління, розроблені західними вченими Р. Акоффом, І. Ансоффом, П.Ф. Друкером, Б. Карлосом, У. Кіангом, Д. Кліландом, А.ДЖ. Стріклендом, А.А. Томпсоном та ін., далеко не в повній мірі відповідають реаліям постсоціалістичних країн у цілому й Україні зокрема [4; с.3].

Необхідність диверсифікації може бути виявлена в результаті порівняння бажаного та можливого рівнів продуктивності і того рівня, який було досягнуто у результаті діяльності підприємства. Для тих підприємств, які працюють менш успішно і не планують чи не можуть спланувати свої дії у майбутньому, першим показником розриву таких показників продуктивності являється скорочення портфеля заказів, або незайняті у виробництві потужності. У кожному окремому випадку важливу роль може грати цілий комплекс причин диверсифікації, при цьому такі, що мають на перший погляд несуттєве значення, можуть в кінцевому результаті призвести до іншого рішення проблеми. Саме тому необхідно дослідити причини диверсифікації діяльності на підприємствах в сучасних умовах розвитку економіки.

Серед причин диверсифікації, очевидно, можна виділити наступні: виживання – заходи по протидії несприятливій ринковій, виробничій чи матеріальній дії; стабільність – залучення виробничого балансу у циклічному виробництві; виробнича утилізація ресурсів; адаптація до змін потреб споживачів; зростання.

Такі різноманітні причини диверсифікації викликані необхідністю підвищення ефективності діяльності підприємства не тільки в даний момент чи найближче майбутнє, але й довгостроковій перспективі, тобто пов'язані з прийняттям стратегічних рішень.

І. Ансофф виділяє наступні причини диверсифікації діяльності підприємств [2, с. 213 – 215]:

1) коли підприємства не можуть досягти поставлених цілей у рамках наявного бізнес-портфеля, симптомом чого є зазвичай зменшення норми повернення інвестицій у поточний бізнес;

2) якщо сума прибутку, що залишилася у підприємства, недостатня для виконання планів з розширення його поточної діяльності, навіть якщо підприємство має привабливі можливості для розширення виробництва, успішно рухається до поставлених цілей;

3) навіть, якщо досягаються поточні цілі, підприємство може прийняти рішення про диверсифікацію, якщо це їй дозволяє отримати великий прибуток, ніж просто розширення виробництва. Така ситуація може скластися в деяких випадках:

а) коли можливості диверсифікації настільки привабливі, що покривають неминучий у таких випадках малий синергізм;

б) коли відділ досліджень і розробок може запропонувати перспективні нові побічні продукти;

в) коли синергетичні переваги, що одержуються від розширення бізнесу, несуттєві;

4) з міркувань престижності займатися певними видами бізнесу, а також унаслідок недостатньої інформованості про перспективи розвитку того чи іншого бізнесу.

І. Ансофф робить висновок, що «за причинами 2) та 3) підприємства будуть намагатися диверсифікуватися, якщо з'являється можливість поставити більш високі цілі. У випадку 1), якщо аналіз можливостей показує, що диверсифікація не може покращити позицію підприємства, цілі переглядаються з точки зору їх зменшення» [1, с. 195-196].

Слід відзначити, що в основу створення будь-якого підприємства покладений принцип спеціалізації виробництва. Проте рано чи пізно настає момент задоволення і насичення потреб у традиційному товарі чи послугі, що одразу ж відбивається на зниженні норми і маси прибутку, а отже, стабільності функціонування. Щоб пристосуватися до останніх, підприємству необхідно розширити сферу діяльності, перейти до іншої форми організації виробництва – диверсифікації. Здійснити такий перехід змушують причини, які породжуються нерівномірним характером економічного розвитку країн, регіонів, галузей.

Сучасний ринок диктує свої умови в жорсткій конкурентній боротьбі товаровиробників при завоюванні нових ніш реалізації виробленого товару. Конкуренція носить для учасників ринкових відносин об'єктивний характер. Саме вона зумовлює їх впроваджувати нові технології, підвищувати продуктивність праці, знижувати ціни на продукцію. Конкуренція постійно впливає на індивідуальні витрати виробництва у бік їх зниження, зумовлює економію ресурсів, приводить до раціонального використання факторів виробництва. Досвід показує, що ринок та конкуренція – головний механізм сучасної економіки, більш потужний та впливовий, ніж будь-який фактор її розвитку.

За останні роки ситуація, що склалася в економіці України, характеризується нестабільністю проведення економічних реформ у країні, недосконалістю податкової системи, негативним впливом державного регулювання на господарську діяльність організацій і компаній.

Щоб довести необхідність проведення диверсифікації на промислових підприємствах, необхідно проаналізувати динаміку обсягу реалізованої промислової продукції, показники капітальних інвестицій в економіку України, доходи населення та середньомісячну заробітну плату за останні роки.

Аналізуючи рисунок 1, можна відзначити, що з кожним роком все більшого значення набуває тенденція до збільшення обробної промисловості. Кожного року, починаючи з 2001 по 2005 обсяги реалізації промислової продукції обробної галузі в середньому зростають на 10,3 %. Серед усіх вказаних видів промисловості саме обробна займає найбільшої питомої ваги (в середньому 71,46%). Це свідчить про недосконалу структуру економіки України у порівнянні з індустріально розвиненими країнами, де галузева структура економіки здебільшого орієнтована на високотехнологічні галузі з більшою додатковою вартістю.

Розглядаючи галузеву структуру економіки України, потрібно відзначити зростання показників у таких галузях як: металургія та обробка металу. Так, з 2001 року по 2005 рік обсяги реалізованої промислової продукції металургійної галузі збільшились на 4,1 %. Це недостатньо високий показник у порівнянні з промисловістю в обробній галузі, що також свідчить про недосконалу структуру економіки України у порівнянні з індустріально розвиненими країнами. Слід відзначити, що за 2001 – 2005 роки також відбулося незначне зростання за всіма розглянутими галузями економіки у порівнянні з обробною галуззю.

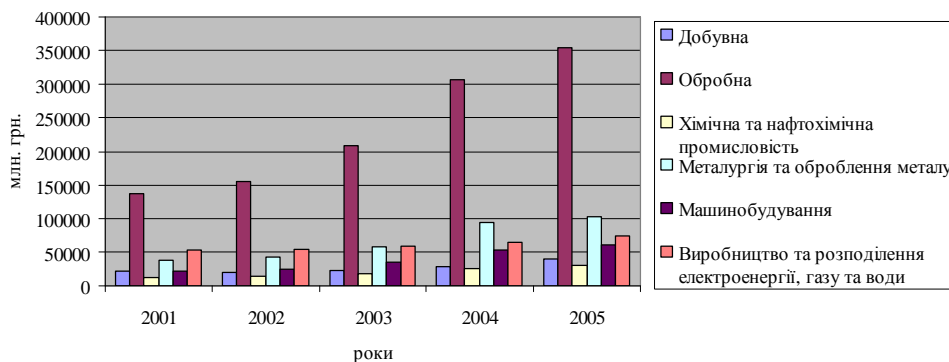

Рис. 1. Динаміка обсягу реалізованої промислової продукції

Таким чином, проаналізувавши стан промисловості України за вказаними галузями, можна дійти висновку про необхідність впровадження нових інструментів розвитку економіки, серед яких особливе місце займає стратегія диверсифікації діяльності підприємства.

Проаналізувавши структуру капітальних інвестицій за 2002 – 2005 роки [5], потрібно зазначити, що найбільше зростання загального обсягу капітальних інвестицій відбулося за рахунок інвестування в основний капітал, який має динаміку росту. Так, у 2002 році інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення) до загального обсягу становили 79,8%, у 2003, 2004 та 2005 відповідно 85,2%, 84,8% та 83,7%. У період з 2003 по 2005 роки прослідковується значне зростання за всіма показниками: інвестиції в нематеріальні активи, витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта (капітальний ремонт), витрати на інші необоротні матеріальні активи, що з позитивного боку характеризують деякі тенденції в економіці України.

Важливим показником рівня життя в країні виступає розмір трудових доходів працюючих. Відповідно до даних державного комітету статистики України [5] реальні наявні доходи населення за 2000 – 2005 роки до попереднього року, коливаючись, зростають з 104,1% до 120,1%, реальна середньомісячна заробітна плата за відповідні роки у % до попереднього року також зростає з 99,1% до 120,3%. Але ці показники не доводять високий рівень життя та високооплачувану роботу працездатного населення. Середньомісячна заробітна плата одного працівника на сьогоднішній день є недостатньою для нормального існування в сучасних умовах економіки України. До того ж кількість зареєстрованих безробітних фактично за 2006 рік відповідно до даних державного комітету статистики України, становить 759,5 тис. осіб, а це доволі суттєвий показник рівня життя в країні. Крім того заборгованість із виплати заробітної плати фактично за 2006р. становить 806,4 млн. грн.[5].

Аналіз найбільш суттєвих, на думку автора, показників в економіці України свідчить, що на даному етапі розвитку економіки нашої держави існує необхідність проведення стратегії диверсифікації на промислових підприємствах та більш-менш сприятливі умови для успішного її впровадження.

Таким чином, основною причиною проведення диверсифікації на підприємстві є стійке переконання чи економічне обґрунтування того, що перспективи існуючого виду діяльності такі, що в майбутньому підприємство не зможе досягти бажаного рівня продуктивності праці. За допомогою прогнозних методів підприємство може попередити можливі невдачі і втрати, а проведення диверсифікації позитивно вплине на економічний та фінансовий стан підприємств. Ця гіпотеза базується на тому, що будь-яка диверсифікація повинна приводити до зниження ризику та появленню синергетичних ефектів, особливо у сфері фінансів, завдяки можливості вільного внутрішньофірмового переміщення коштів у галузі, що розвиваються найбільш динамічно [3; с. 79 – 80]. Причини переорієнтації підприємств на стратегічні питання, на думку автора, не підлягають однозначному визначенню. Вибір стратегії диверсифікації, по-перше, прямо залежать від фінансового стану і можливостей підприємства та, по-друге, привабливість галузей для підприємств різноманітна у короткостроковому та довгостроковому періодах. Так, фінансові можливості збиткових, середніх та прибуткових підприємств диктують різні стратегії, від «просто вижити» до створення стратегічних альянсів.

Джерела та література

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. – СПб: Питер Ком, 1999. – 416 с., с 195-196
2. Ансофф И. Стратегическое управление: Сокр. пер. с англ. / Науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 520 с.
3. Марциал Паскье. Диверсификация и эффективность // Проблемы теории и практики управления. – 1999. – № 3. – С. 79 – 82.
4. Пономаренко В.С., Пушкар О.І., Тридід О.М. Стратегічне управління розвитком підприємства. Навчальний посібник. – Харків: Вид. ХДЕУ, 2002. – 640 с.
5. www.ukrstat.gov.com.